

Eesti lõimumiskava 2008 – 2013

Lühikokkuvõte

Mis see on?

2007. aastal jõudis lõpule riiklik programm „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007“. Järgneva kuue aasta jooksul on riikliku lõimumispoliitika aluseks „Eesti lõimumiskava 2008-2013“.

Lõimumiskava on nii strateegiaks kui tegevuskavaks valitsusasutustele ja teistele institutsioonidele lõimumisvaldkonnas. Lõimumiskava koosneb kahest osast: **strateegiast**, mis sätestab kava **eesmärgid** ning **rakendusplaani**, mis koondab endasse ülevaadet planeeritud **tegevustest** ning nende **maksumusest**.

Mis on lõimumine?

Lõimumine kujutab endast sõbralikku ja turvalist koosolemist, mis põhineb erinevate ühiskonnagruppide **vastastikusel aktsepteerimisel** ja **lugupidamisel**.

Lõimumine leiab aset siis, kui kõigil Eesti elanikel on võrdne huvi, soov ja võimalused **panustada riigi arengusse** ja **osaleda ühiskonnaelus** sõltumata rahvusest ning emakeelest.

Millised on lõimumiskava lähtealused?

Lõimumiskava koostamisel on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- Euroopa põhiväärtused ja Eesti põhiseaduslikud väärtused, sh:
  - demokraatia,
  - õigusriik,
  - rahu,
  - üksikisiku enesemääramise õigus,
  - inimõigused,
  - kultuuriline mitmekesisus ja igäi õigus säilitada oma rahvuskuuluvus
  - võrdsete võimaluste tagamine olenemata rahvusest ja emakeelest.
- Rahvuspõhise eraldatuse vältimine
- Riigiidentiteedi tugevdamine
- Eesti keel avaliku sfääri suhtluskeel

Mis on lõimumiskava soovitud väljund?

Eesti elanikkonna lõimumine on pikaajaline protsess, mille eesmärgiks on toetada iga püsielaniku ühtekuuluvustunnet Eesti ühiskonnaga ühiste väärtuste jagamise ning riigikeele valdamise kaudu. Eduka lõimumise tulemusena saab igäiks ennast teostada ning tunneb end turvaliselt, osaledes ühiskonna majandus-, sotsiaal-, poliitilises ja kultuurielus. Eestis on loodud võimalused kõnelda teisi keeli ja arendada rahvuskultuure.

Lõimumiskava seab endale eesmärgiks jõuda aastaks 2013 olukorda, kus:

- **eesti keele oskus inimeste hulgas, kelle emakeel ei ole eesti keel, on kõigil tasemetel paranenud**
võrdluseks: 2005. aastal hindas 22% 15-74 aastastest muukeelsetest elanikest enda keeleoskust heaks, keskmiseks 25%, napiks 29%, puuduvaks 24%;
- **kontaktid ja suhtlus erineva emakeelega inimeste vahel on suurenenud ning erinevused eesti- ja muukeelsete elanike osalemises kodanikuühendustes ja avalikus sfääris on vähenenud**
võrdluseks: 2007. aastal ei olnud 65% eestlastest ja 39% teistest rahvustest inimestest praktiliselt omavahelisi kontakte; ning 12% eestlastest ja 1% teistest rahvustest inimestest kuulus kodanikuühendustesse;
- **määratlemata kodakondsusega isikute osakaal Eesti elanike hulgas on püsivalt vähenenud**
võrdluseks: 2007. aastal moodustasid määratlemata kodakondsusega isikud: 9% Eesti elanikkonnast;
- **valdav osa eri rahvustest Eesti elanikke usaldavad üksteist ja Eesti riiki**
võrdluseks: 2007. aastal arvas: 28% eestlastest ja 82% teistest rahvustest inimestest arvab, et teistest rahvustest inimeste suurem osalus majanduses ja poliitikas on Eestile kasulik);
- **enamik inimestest, kelle emakeel ei ole eesti keel, saab regulaarselt infot eestikeelse meedia kaudu ja usaldab seda**
võrdluseks: 2005 aastal kasutas eestikeelset meediat: 26% teistest rahvustest inimestest;
- **erinevused tööhõives ja sissetulekutes eri rahvusest töötajate vahel on vähenenud**
võrdluseks: 2007 aastal oli juhtide ja tippspetsialistide osakaal eestlaste seas 31% ja teiste rahvuste seas 19% ; oskus- ja lihttöölise osakaal eestlaste seas 35% ja teiste rahvuste 53%, 2005. aastal oli teiste rahvuste ekvivalentnetosissetulek eestlaste omast 14% madalam.

Millised on lõimumiskava uued rõhuasetused?

- **Sihtgrupipõhine lähenemine**, mis tähendab erinevate sihtgruppide spetsiifikaga arvestamist nendele suunatud tegevuste planeerimisel (lõimumisaste, haridusaste, vanus, kodakondsuse omamine jne)
- **Lõimumine kui kahepoolne protsess** – lisaks eesti keele õppele suurem rõhk on pandud eri rahvuste kontaktide tihendamisele, ühiskonnaellu kaasamisele, riigiidentiteedi tugevdamisele.
- **Tegevused sotsiaalse ja majandusliku lõimumise valdkonnas** on esitatud suuremas mahus kui eelmise perioodi programmis.
- Lõimumiskava rakendamisel määratletakse 2008. aasta jooksul **kohalike omavalitsuste rolli lõimumisprotsessis**, mida seni tehtud ei ole.
- Uue lõimumiskava eelarve on kaks korda suurem võrreldes integratsiooniprogrammiga aastatel 2000-2007.

Millised on lõimumiskava valdkonnad?

Lõimumiskava viiakse ellu kolmes valdkonnas:

- hariduslik ja kultuuriline,
- sotsiaalne ja majanduslik,
- õiguslik poliitiline lõimumine.

Hariduslik ja kultuuriline lõimumine

Valdkonna üldine eesmärk on tagada kõigile Eesti elanikele võrdsed võimalused hariduse omandamisel ühtses haridussüsteemis ning tingimused oma keele ja kultuuri säilitamisel.

Valdkonna eesmärgid aastaks 2013:

- 90%-l lastest, kelle emakeel ei ole eesti keel, on võimalus osaleda eesti keele õppes lasteaias, eelõppes või muus lasteasutuses (2007. aastal oli 75% lastel, kelle emakeel ei ole eesti keel, võimalus osaleda eesti keele õppes).
- Muukeelsete põhikooli lõpetajate hulgas on eesti keele lõpueksami keskmine tulemus 68 punkti (2007. aastal oli põhikooli lõpetajate eesti keele lõpueksami keskmine tulemus: 62,7 punkti).
- 90% keskkooli lõpetajatest saab eesti keele kui teise keele lõpueksamil 60 ja rohkem punkti (2007. aastal sai 78 % keskkooli lõpetajatest eesti keele kui teise keele lõpueksamil 60 ja rohkem punkti).
- 30% Eesti kutseõppeasutuse lõpetajatest saab keele tasemeeksamil 60 ja enam punkti (2007.aastal sai 20% kutseõppeasutuse lõpetajatest eesti keele tasemeeksamil 60 ja enam punkti).
- Säilib võrdne osakaal eesti ja veneõppekeelelega kutseõppeasutuste õppurite tööle- või edasiõppimajajate osas (2007. aastal läks tööle või edasi õppima 73% vene ja 71% eesti õppekeelelega lõpetajatest)
- Erinevus kõrgharidustasemel katkestajate õppuri eelneva õppekeele lõikes ei ole suurem kui 10% (2007.aastal katkestas eestikeelse kõrgharidustaseme õppe 10,7% neist, kes eelnevalt lõpetanud eestikeelse õppe ning eestikeelse õppe kõrgkoolis katkestas 13,4% neist, kel eelmine lõpetatud õpe oli venekeelne)
- 50% õpetajatest saab oma erialase koolituse käigus teadmisi, kuidas töötada erineva kultuuritaustaga ja erineva emakeelega õpilaste õpetamisele (2007. aasta: baastase teadmata, uus tegevus)
- Mitmekultuurilisuse mõõtme sisseviimine läbiva teemana õppekavadesse (uus tegevus)
- Jätkub aktiivselt tegutsevate muukeelsete kultuuriseltside ja muude organisatsioonide riigipoolne toetamine (2007. aastal toetati: 153 organisatsiooni)
- 45 000 noort ja täiskasvanut on osalenud ühistegevuse projektides (umbes 7 000 igal aastal) (2007. aastal osales ühistegevustes 3000 noort ja täiskasvanut)

Mõned olulisemad tegevused:

- eesti ja vene õppekeelelega koolide õpetajad ja koolijuhid läbivad mitmekultuurilise hariduse koolitusi;
- ca 3- 5 uut lasteaeda ja kooli kaasatakse iga aastaselt keelekümblusprogrammi,
- kõikide vene õppekeelelega koolide pedagoogid ja juhid läbivad eesti keele kursusi,
- jätkub ca 150 rahvusvähemuste kultuuriseltsi ja 15 pühapäevakoolide toetamine igaaastaselt,

- ca 1500 eesti- ja muukeelsetele noortele korraldatakse iga-aastaselt suviseid kooliväliseid (keele)õppeprojekte,
- ca 1450 eesti ja venekeelset noort tutvuvad iga-aastaselt Eesti riikluse, ajaloo ja kultuurilooga läbi ekskursioonide,
- ca 2500 täiskasvanud eestlast ja teisest rahvusest inimest osalevad iga-aastaselt ühistegevustes.

Sotsiaalne ja majanduslik lõimumine

Valdkonna üldine eesmärk on tagada kõigile Eesti elanikele majanduslikuks eneseteostuseks ning sotsiaalseks toimetulekuks võrdsed võimalused, sõltumata rahvusest, emakeelest või elukohast.

Valdkonna eesmärgid aastaks 2013:

- Tööjõuvahetusprogrammides on osalenud 6 aastaga kokku ca 400 inimest, tasuta keelekursustel kokku ca 5000 inimest ning keele- ja erialakursustel kokku ca 4000 inimest (2007: tööjõuvahetuses osales 72 isikut, keele ja erialakursustel osales kokku 1009 isikut)
- On töötatud välja ja käivitatud mitmekultuurilisuse ja meeskonnatöö koolitusprogrammid
- Täiskasvanud uusimmigrantide kohanemisprogrammis ja tugitegevustes osaleb kokku ca 500 isikut. Paljudes töökohtades on rakendatud tugisüsteemid

Mõned olulisemad tegevused:

- ca 55-le avaliku ja erasektori töötajale korraldatakse iga-aastaselt tööjõulähetusi ja eesti keele kursusi
- Ca 600 muukeelsele töötutele korraldatakse iga-aastaselt kombineeritud eriala- ja eesti keele õpet,
- Tööandjatele ja töötajatele korraldatakse kultuuridevahelise kommunikatsiooni koolitusi (uus tegevus),
- Täiskasvanud uusimmigrantidel töötatakse välja kohanemisprogramm (uus tegevus).

Õiguslik ja poliitiline lõimumine

Valdkonna üldine eesmärk on kindlustada kõigile Eesti elanikele seadustest tulenevad võrdsed eneseteostusvõimalused ühiskonnaelus ja poliitikas, sõltumata rahvusest või emakeelest.

Valdkonna eesmärgid aastaks 2013:

- Suurendatakse elanike, sealhulgas ametnike, teadlikkust võrdse kohtlemise tähtsusest ja ebavõrdse kohtlemise ilmingute ärahoidmisest (uus tegevus, olukorra kaardistamine ning avaliku sektori otsustajate koolitamine mitmekultuurilise meeskonna komplekteerimiseks ja juhtimiseks)
- Avalike teenuste osutamisel luuakse eri emakeelega inimestele lõimumist toetav keskkond riigi- ja kohalikul tasandil (oskus suhelda eri kultuuritaustaga inimestega, info kättesaadavus) (2007. aastal oli 40% teistest rahvusest inimestest ning 54% eestlastest ametnike tööga rahul)
- Eesti elanikkonna teabevälja ühisosa suureneb, kasvab Eesti Rahvusringhäälingu jälgitavus venekeelse elanikkonna hulgas 75%-ni (2007. aastal kuulas 60% teise rahvuse esindajatest iga nädal Raadio4 ja/või vaatas ETV)

- Põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksami on edukalt sooritanud 6 aastaga kokku 12 000 isikut (2007. aastal sooritas eksami edukalt: 1800 isikut)

Mõned olulisemad tegevused:

- *Ca 1500 isikut osaleb iga-aastaselt EV põhiseaduse ning kodakondsuse seaduse tundmise tasuta kursustel,*
- *Ca 1500 isikule hakatakse iga-aastaselt pakkuma tasuta keelekursuseid EV kodakondsuse taotlemiseks,*
- *Iga aasta korraldatakse teavitustegevusi inimeste teadlikkuse parandamiseks kodakondsuse omandamise tingimustest, võrdsest kohtlemisest ja sallivusest,*
- *Alates 2008. aastast antakse uutele Eesti kodanikele kodakondsustunnisus üle pidulikul tseremoonial*
- *Iga aasta korraldatakse foorumeid debatte lõimumise erinevate aspektide ning teiste rahvuste kaasamise teemadel,*
- *Toetatakse eesti ja venekeelseid ajakirjandusväljaandeid ja meediakanaleid tutvustamaks Eesti elavaid rahvusvähemusi ja lõimumistemaatikat laiemalt.*

Mis on lõimumiskava rakendusplaan?

Lõimumiskava rakendusplaan sätestab Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse Meie Inimesed, Kultuuriministeeriumi, teiste ministeeriumide ja nende allasutuste ning muude koostööpartnerite tegevused aastatel 2008-2010. Rakendusplaan koostatakse järgneva kolme eelarve aasta kohta, teine rakendusplaan osa koostatakse perioodiks 2011-2013.

Rakendusplaanis on esitatud üle 200 erineva tegevuse lõimumise edendamiseks.

Tegevuste elluviimiseks aastatel 2008-2010 on planeeritud ning vajatavad riigieelarvelised ja välisvahendid kogusummas 492 554 000 krooni.

2008. aasta tegevused on riigieelarves kinnitatud, 2009. ja 2010. aasta eelarved on hinnangulised.

Kuidas seda koostati?

Lõimumiskava koostamisega tehti algust 2005. aasta detsembris, kui **rahvastikuminister Paul-Eerik Rummo** esitas Vabariigi Valitsusele Lõimumiskava koostamise lähteülesande.

2009. aasta juunist vastutab valitsuses lõimumisküsimuste ning käesoleva arengukava rakendamise eest **Kultuuriministeerium**.

Uue kava ja selle rakendusplaaniga väljatöötamisega puutus eri tasandil kokku umbes 100 inimest.

- **Ekspertkomisjon:** 2006. aasta kevadel moodustati toonase Rahvastikuministri Büroo juhtimisel valdkondliku arengukava koostamiseks 25-liikmeline ekspertkomisjon, mis koosnes erinevate integratsioonivaldkondade spetsialistidest, riigikogu liikmetest, tööandjate, töövõtjate, teadusasutuste, valitsusväliste organisatsioonide ja etniliste vähemuste esindus-organisatsioonide esindajatest. Komisjoni ülesandeks oli lähteandmete kogumine ja taustauuringute tellimine selgitamiseks, milline peaks olema kavandatava lõimumiskava sihtgrupp, põhi- ja alaeesmärgid, realiseerimise printsiibid, elluviimise kava, tulemuslikkuse hindamist võimaldavad kriteeriumid ja elluviimiseks vajalikud vahendid.
- **Töörühm:** Ekspertkomisjoni juurde loodi töörühm, mis kogus kokku ja töötas läbi ministeeriumite ning nende allasutuste poolt esitatud ettepanekud ning koostas nende põhjal valdkondliku arengukava tööversioonid. Aruteludesse arengukava osa

tööversiooni üle kaasati ka venekeelseid eksperte integratsiooni erinevatest valdkondadest.

- **Ekspertabiga toetav konsortsium:** Alates maist 2007 toetas arengukava koostamist ekspertabiga konsortsium koosseisus **Poliitikauuringute Keskus PRAXIS, Tartu Ülikool, Balti Uuringute Instituut, Hill & Knowlton Eesti, Geomedia.** Konsortsiumi ülesandeks oli toetada lõimumiskava väljatöötamist uuringute, strateegilise konsultatsiooni, kommunikatsioonikava ning õppereiside läbi. Konsortsiumi tegevust rahastas Euroopa Liit.

Kaasamine

Lõimumiskava **sihtrühmadel** ning **sotsiaalpartneritel** on olnud võimalus esitada omapoolseid ettepanekuid lõimumiskava eelnõu täiendamiseks, eesmärgiga saavutada ühiskonnas konsensus arengukava eesmärkide ja tegevuste osas. Kaasamiseks viidi läbi järgmised tegevused:

- **Uuringud** (arvamusküsitlus 1500 inimese seas, süvaintervjuud, rühmavestlused – poliitikud, ametnikud, ettevõtjad, õpetajad, üliõpilased, naturaliseerunud Eesti kodanikud, määratlemata kodakondsusega inimesed)
- **Ettepanekute küsimine ligi 1000lt sotsiaalpartnerilt** (sh kohalikud omavalitsused, koolid, ülikoolid, rahvuskultuuriseltsid, noorteühendused, ettevõtlusorganisatsioonid jt)
- **Kolm teavitus- ja tagasisideseminari**, ligi (kaks Tallinnas, üks Jõhvis) 300 osalejaga, kus arutati koos sidusrühmade esindajatega lõimumiskava prioriteete.
- **Rahvusvaheline konverents.** 18.–19. oktoobril 2007 korraldati Tallinnas rahvusvaheline konverents rohkem kui 150 osalejale. Tuntud lõimumis- ning rahvussuhetespetsialistid 8 riigist võrdlesid Eesti olukorda teiste riikide lõimumisalaste kogemustega.
- **200 ettepanekut kodanikelt, ametnikelt ja teadlastelt kaasamisveebist www.osale.ee.**

Kust ma võin saada rohkem informatsiooni?

Lõimumiskava on kättesaadav Kultuuriministeeriumi koduleheküljel (www.kul.ee) või helistades telefonil +372 628 2266 (Silver Pramann).